Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

**УДК 811.111'373.73 [34:061.1EU]**
**DOI https://doi.org/10.32782/2409-1154.2026.80.23**

***Кабанова С. В.,***
*здобувач,*
*асистент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови*
*Київського національного університету імені Тараса Шевченка*
*https://orcid.org/0000-0001-6985-9209*

# ТЕРМІНОЛОГІЧНА КОНВЕРГЕНЦІЯ ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА КАТЕГОРІЯ

## (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ АКТІВ ПРАВА ЄС)

**Анотація.** У статті обґрунтовано статус термінологічної конвергенції як перекладознавчої категорії на матеріалі англійсько-українського перекладу актів права ЄС. Конвергенцію визначено як динамічний процес і водночас вимірюваний результат зближення української правничої терміносистеми з терміносистемою права ЄС, що реалізується через переклад і виявляється у стабілізації англійсько-українських відповідників, зменшенні невмотивованої варіантності та узгодженні понятєвого змісту термінів між мовними версіями. Запропонована категорія спирається на міжнародну дискусію про конвергентні й дивергентні процеси в багатомовних терміносистемах та на вітчизняний прецедент термінологізації поняття конвергенції у градації ступенів інтерферентності, від якої запропоноване розуміння відрізняється перенесенням поняття з рівня мовлення на рівень систем. Показано, що конвергенція розгортається у двох взаємопов'язаних площинах, міжмовній і внутрішньомовній, та відмежована від суміжних понять: від еквівалентності за ознакою динамічності, від термінологічної послідовності за масштабом, від інтерференції за ознакою керованості. Запропоновано розглядати гармонізацію, уніфікацію і стандартизацію не як рівнопорядкові процеси, а як три механізми конвергенції з різними рівнями дії, відповідно, понятєвим, термінологічним і нормативним. На прикладах з галузей фінансових послуг та захисту прав споживачів продемонстровано двовекторність конвергенції українського євролекту, за якої вертикальний вектор орієнтує відповідник на автономне поняття права ЄС, а горизонтальний забезпечує сумісність із національною терміносистемою. Виявлено змінність ступеня конвергенції українського євролекту за галузями, що зумовлює потребу в корпусному вимірюванні. Аргументовано, що формальна конвергенція не гарантує понятєвої, а отже, її аналіз має поєднувати кількісні та якісні методи. Перспективу подальших наукових розвідок становить емпіричне вимірювання ступеня конвергенції на матеріалі галузевих терміносистем і виявлення зон стійкої понятєвої дивергенції.

**Ключові слова:** термінологічна конвергенція, переклад актів права ЄС, євролект, гармонізація, уніфікація, стандартизація, термінологічна варіантність, понятєва дивергенція.

**Постановка проблеми.** Набуття Україною статусу держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу і пов'язане з ним зобов'язання перекласти значний масив acquis ЄС поставили перед українським перекладознавством завдання, яке досі не діставало цілісного теоретичного осмислення, а саме завдання впорядкованого зближення української правничої терміносистеми з терміносистемою права ЄС. У перекладацькій практиці таке зближення відбувається переважно стихійно, через тисячі окремих рішень щодо відтворення англомовних термінів, і його результат коливається від послідовної стабілізації відповідників до співіснування кількох конкурентних форм одного поняття. Бракує родового поняття, яке дало б змогу описати це зближення як єдиний процес, відмежувати його від суміжних явищ і виміряти його ступінь. Таким поняттям, на нашу думку, є термінологічна конвергенція. Обґрунтування її статусу як перекладознавчої категорії і становить проблему, розв'язанню якої присвячено цю статтю.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Поняття конвергенції має тривалу історію в мовознавстві, де воно традиційно позначає зближення мов або мовних варіантів унаслідок контактів. Засади контактологічного розуміння конвергенції закладено в класичній праці У. Вайнрайха, де показано, що тривала взаємодія мовних систем спричиняє їх взаємне пристосування на всіх рівнях [1]. Суміжним джерелом є соціолінгвістика діалектного контакту, у якій тривала взаємодія носіїв різних варіантів закономірно веде до вирівнювання відмінностей [2]. Термінознавчим містком до перекладознавчого розуміння конвергенції слугує поняття вторинного термінотворення: оскільки українські відповідники термінів права ЄС створюються для вже наявних понять унаслідок перекладу, їхнє формування є масовим вторинним термінотворенням, і саме впорядкованість або стихійність цього процесу визначає, чи набуває він конвергентного характеру [3].

Останнє десятиліття позначене виразним поворотом термінознавчої думки до осмислення конвергентних і дивергентних процесів у багатомовних терміносистемах, насамперед на матеріалі права ЄС. Класична традиція розглядала однозначну відповідність терміна і поняття як норму, а варіантність як вади; сучасне термінознавство визнає термінологічну варіантність природною властивістю фахової комунікації, що в багатомовному праві ЄС набуває додаткового, міжмовного виміру [4]. М. Байчич, розмежовуючи термінологічну варіантність і понятєву дивергенцію, доводить, що навіть за збереження термінологічної конвергенції понятєва дивергенція може виявлятися в розбіжних тлумаченнях понять ЄС на рівні держав-членів [5]. Х. Муньйос Мартін і М. Вальдівієсо Бланко описують розвиток термінологічної роботи в інституціях ЄС як рух від фрагментації до конвергенції, від розрізнених відомчих баз до консолідованої міжінституційної бази IATE [6], а Ф. Прієто Рамос

розглядає багатомовну гармонізацію правничої термінології як подолання міжсистемної поняттєвої невідповідності [7]. У діахронному вимірі конвергенція постає як емпірично вимірюваний наслідок інституціоналізації перекладу: дослідження польського євролекту після вступу засвідчує зближення перекладної мови з національним узусом і зменшення варіантності, причому авторка прямо формулює перспективу перевірки цієї тенденції на матеріалі молодших євролектів [8–10].

В українському перекладознавстві та термінознавстві поняття термінологічної конвергенції як цілісної категорії дотепер не діставало системного опрацювання. Водночас сам термін «конвергенція» в українській науці про переклад уже термінологізовано: С. Скрильник у дослідженні ступенів інтерферентності вибудував градацію «інтерференція, трансференція, конвергенція», у якій інтерференція постає несвідомим порушенням норм та узусу цільового тексту під впливом вихідної мови, а конвергенція позначає найвищий, контрольований ступінь міжмовної взаємодії [11]. Інші розвідки українських науковців зосереджувалися на окремих аспектах, які з позицій нашого підходу можна ретроспективно витлумачити як вияви або механізми конвергенції: лексичній гармонізації законодавчих актів ЄС [12], уніфікації та стандартизації галузевої термінології [13], характерних рисах євролекту як фахової мови [14], відтворенні термінологізованої лексики правового євролекту на матеріалі Угоди про асоціацію [15] та специфіці української мови і євролекту як мовної пари в перекладі [16]. Відсутність родового поняття, яке об'єднало б ці розрізнені спостереження, є прогалиною теоретичного характеру, що й зумовлює доцільність уведення категорії термінологічної конвергенції до українського перекладознавчого обігу.

**Мета і завдання статті**. Мета статті полягає в обґрунтуванні термінологічної конвергенції як перекладознавчої категорії на матеріалі англійсько-українського перекладу актів права ЄС. Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань: запропонувати робоче визначення конвергенції та описати дві площини її розгортання; розмежувати конвергенцію зі суміжними поняттями еквівалентності, термінологічної послідовності та інтерференції; розкрити співвідношення гармонізації, уніфікації і стандартизації як механізмів конвергенції; проілюструвати двовекторність конвергенції українського євролекту на прикладах.

**Виклад основного матеріалу. Робоче визначення і дві площини конвергенції.** Спираючись на викладене, пропонуємо таке робоче визначення. Термінологічна конвергенція в англійсько-українському перекладі актів права ЄС – це динамічний процес і водночас вимірюваний результат зближення української правничої терміносистеми з терміносистемою права ЄС, який реалізується через переклад і виявляється у стабілізації англійсько-українських термінологічних відповідників, зменшенні невмотивованої варіантності та узгодженні поняттєвого змісту термінів між мовними версіями. Із цього визначення випливає, що конвергенція розгортається у двох взаємопов'язаних площинах. Перша площина міжмовна: це встановлення і закріплення стабільних відповідників між англомовними термінами актів права ЄС та їхніми українськими еквівалентами, унаслідок чого пара термін-відповідник відтворюється послідовно в усьому масиві перекладів. Друга площина внутрішньомовна: це зменшення варіантності всередині українського євролекту, тобто усунення ситуацій, коли той самий англомовний термін відтворюється в різних актах або навіть у межах одного акта різними українськими відповідниками. Обидві площини пов'язані відношенням взаємозумовленості: міжмовна стабілізація неможлива без внутрішньомовного впорядкування, а внутрішньомовне впорядкування позбавлене сенсу без орієнтації на вихідну терміносистему права ЄС.

**Розмежування зі суміжними поняттями.** Принципово важливим є відмежування термінологічної конвергенції від споріднених, але не тотожних їй понять. Від еквівалентності конвергенція відрізняється динамічним характером: еквівалентність є відношенням між конкретним терміном вихідної мови і його відповідником у конкретному акті перекладу, тоді як конвергенція охоплює терміносистеми в цілому і розгортається в часі. Від термінологічної послідовності конвергенція відрізняється масштабом: послідовність характеризує дотримання обраного відповідника в межах тексту або групи текстів, тоді як конвергенція передбачає зближення систем, включно з поняттєвим рівнем. Найретельнішого розмежування потребує співвідношення конвергенції з інтерференцією. У градації С. Скрильника обидва поняття належать до єдиної шкали інтерферентності, де конвергенція є свідомим і контрольованим ступенем зближення цільового мовлення з вихідним [11]. Ми приймаємо закладене в цій градації протиставлення за ознакою свідомості й керованості, проте переносимо його з рівня мовлення на рівень системи: якщо у С. Скрильника конвергенція характеризує відношення між вихідним і цільовим текстом у конкретному акті перекладу, то термінологічна конвергенція в нашому розумінні характеризує відношення між терміносистемами і виявляється лише на масиві перекладів. За такого підходу інтерференція і конвергенція співвідносяться як стихійний та керований чинники того самого процесу зближення: інтерференція може і сприяти конвергенції через мотивовані запозичення й кальки, і шкодити їй через буквалізми, що порушують норми цільової мови та породжують варіантність.

**Формальний і поняттєвий плани.** Застереження М. Байчич про можливість поняттєвої дивергенції за збереження термінологічної конвергенції має для нашого підходу методологічну вагу [5]. Конвергенція форми, тобто стабільний відповідник термін у термін, не гарантує конвергенції змісту, тобто тотожного розуміння поняття, оскільки правовий термін зберігає системну зв'язаність зі своїм правопорядком, а повна еквівалентність понять різних правопорядків є радше винятком, ніж правилом [17]. Звідси випливає, що аналіз конвергенції має охоплювати і план вираження, і план змісту: кількісне вимірювання стабільності відповідників доповнюється якісним зіставним дефініційним аналізом, здатним виявити приховану поняттєву дивергенцію за умов формальної конвергенції.

**Гармонізація, уніфікація і стандартизація як механізми конвергенції.** Запропоноване розуміння конвергенції як родового поняття дозволяє несуперечливо впорядкувати гармонізацію, уніфікацію, стандартизацію, які в науковій літературі нерідко вживають недиференційовано. У межах нашої концепції ці три поняття позначають не паралельні й рівнопорядкові процеси, а три механізми, через які реалізується конвергенція, причому кожен механізм діє на власному рівні. Гармонізація діє на поняттєвому рівні: вона полягає в узгодженні обсягу і змісту понять, які стоять за термінами різних терміносистем, і не вимагає формальної тотожності термінів; її методологічні засади кодифіковано в стандарті ISO 860 [18], а в українському

перекладознавстві опрацьовано на матеріалі лексичної гармонізації актів права ЄС [12]. Уніфікація діє на рівні відношення «поняття – термін»: вона полягає у виборі єдиного відповідника з-поміж наявних варіантів та усуненні невмотивованої синонімії, що в правовій сфері має не стилістичну, а змістову вагу, адже розбіжність відповідників означає потенційну розбіжність правових наслідків [17]. Стандартизація діє на нормативному рівні: вона полягає в офіційному закріпленні гармонізованих і уніфікованих рішень у документах, обов'язкових або рекомендованих до застосування. На наднаціональному рівні інструментами стандартизації слугують інституційні довідники, які вимагають послідовності термінології як у межах акта, так і між актом та чинним законодавством [19], а також термінологічна база IATE; на національному рівні стандартизаційну функцію виконує Порядок, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 451 [20]. Послідовність «гармонізація понятт'євого змісту, уніфікація термінологічної форми, стандартизація як нормативне закріплення» відбиває і логічну, і здебільшого хронологічну структуру конвергентного процесу, який, проте, діє не лінійно, а циклічно, оскільки розвиток права ЄС постійно розширює термінологічне поле і повертає вже стандартизовані ділянки на повторне опрацювання. Взаємодію механізмів узагальнено в таблиці 1.

**Двовекторність конвергенції українського євролекту.** Безпосереднім об'єктом конвергентних процесів у нашому дослідженні є український євролект, європеїзований різновид української юридичної та адміністративної мови, що формується у процесі перекладу acquis. За періодизацією Л. Бєль, він перебуває на передвступній фазі розвитку, коли переклади виконуються поза інституціями ЄС і координуються національним урядом, а ухвалені нині термінологічні рішення через принцип послідовності закріплюватимуться в наступних версіях і в національному законодавстві [21]. Особливість конвергенції українського євролекту полягає в її двовекторності. Вертикальний вектор спрямований на терміносистему права ЄС: український відповідник має позначати саме автономне поняття права ЄС, яке, за усталеною позицією Суду ЄС, не обов'язково збігається за змістом з однойменним поняттям національного права [22]. Горизонтальний вектор спрямований на національну правничу терміносистему: відповідник має бути сумісним із чинним українським законодавством та українською термінознавчою традицією. Між векторами існує **продуктивна напруга**, відома в дослідженнях перекладу права ЄС як вибір між очуженням і одомашненням, а оптимум, на наш погляд, визначається функціонально: відповідник має забезпечувати однакове тлумачення понять ЄС, не порушуючи системності української мови.

Дію цих векторів унаочнює галузевий матеріал. У сфері фінансових послуг англомовний термін *deposit guarantee scheme* в офіційному українському перекладі Директиви 2014/49/ЄС відтворено як «схема гарантування депозитів» [23], тоді як чинний національний Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» послуговується відповідником «система гарантування вкладів» [24]. Розбіжність пролягає одразу за двома осями, «схема» проти «системи» і «депозит» проти «вкладу», і наочно демонструє конкуренцію векторів: переклад акта тяжіє до форми, зорієнтованої на вихідний термін, тоді як національне законодавство відтворює усталену національну законодавчу традицію. Така ситуація є типовим виявом недостатньої конвергенції на внутрішньомовній площині, коли той самий концепт має два паралельні термінологічні втілення, вибір між якими потребує не стилістичного, а системного рішення.

Протилежне ілюструє матеріал галузі захисту прав споживачів. Англомовний термін *right of withdrawal* в офіційному перекладі Директиви 2011/83/ЄС послідовно відтворено стабільним відповідником «право на відмову» [25], що засвідчує досягнуту конвергенцію на міжмовній площині: для автономного поняття права ЄС вироблено окрему термінологічну форму, відмежовану від суміжних національних конструкцій на кшталт «розірвання договору». Зіставлення двох прикладів показує, що ступінь конвергенції відрізняється від галузі до галузі й від терміна до терміна, а отже, має досліджуватися не абстрактно, а на конкретному корпусному матеріалі. Саме тому категорію конвергенції доцільно операціоналізувати через індикатори, що піддаються вимірюванню: коефіцієнт варіантності відтворення термінів, узгодженість відповідників із зафіксованими в термінологічних ресурсах рішеннями, міжгалузеву узгодженість та діахронну стабільність відповідника. Перші два індикатори характеризують переважно уніфікаційний механізм, третій і четвертий дозволяють судити про системність процесу, а поняттєвий складник, який кількісному вимірюванню піддається обмежено, досліджується якісними методами [5].

Щоб показати, що конвергенція не є рівномірною ані за галузями, ані за типами термінів, зведемо вибірку відповідників у таблицю 2. Кожен рядок ілюструє окремий тип співвідношення між вертикальним і горизонтальним векторами, а сам набір засвідчує: той самий перекладацький принцип послідовності дає різні результати залежно від того, наскільки далеко національна терміносистема просунулася в гармонізації з правом ЄС.

Перша група прикладів демонструє повну конвергенцію, за якої відповідник є водночас стабільним у перекладах актів ЄС і узгодженим із національною терміносистемою. Структурні терміни права ЄС «держава-член» (Member State) і «регламент» (regulation) відтворюються однаково в усьому масиві перекладів і не мають конкурентних форм: тут конвергенція фактично завершена, а відповідник набув статусу стандарту. До цієї ж групи належить «податок на додану вартість» (value added tax) з Директиви 2006/112/ЄС, що збігається з усталеним

Таблиця 1

**Гармонізація, уніфікація і стандартизація як механізми термінологічної конвергенції**

| Механізм | Рівень дії | Зміст операції | Основні інструменти |
|---|---|---|---|
| Гармонізація | понятт'євий | узгодження обсягу і змісту понять різних терміносистем | ISO 860, зіставний дефініційний аналіз, правова апроксимація |
| Уніфікація | термінологічний | вибір єдиного відповідника, усунення невмотивованої варіантності | глосарії, термінологічні бази, редакційний контроль |
| Стандартизація | нормативний | офіційне закріплення узгоджених рішень | IATE, інституційні довідники, ДСТУ, Постанова КМУ № 451 |

Таблиця 2

**Приклади відповідників і типи співвідношення векторів конвергенції**

| № | Англомовний термін | Український відповідник (джерело) | Тип співвідношення векторів |
|---|---|---|---|
| 1 | Member State | держава-член (Дир. 2014/49/ЄС та acquis загалом) | повна конвергенція, структурний термін |
| 2 | regulation (тип акта) | регламент (Регл. 223/2009; Регл. 2017/2394) | стандартизована конвергенція |
| 3 | recast | нова редакція (Дир. 2014/49/ЄС, заголовок) | одомашнення, відхід від форми оригіналу |
| 4 | value added tax (VAT) | податок на додану вартість, ПДВ (Дир. 2006/112/ЄС) | повна конвергенція, збіг із національним |
| 5 | statistical confidentiality | статистична конфіденційність (Регл. 223/2009 → Закон № 2524-IX) | повна конвергенція з міграцією в національний закон |
| 6 | European Statistical System | Європейська статистична система, ЄСС (Регл. 223/2009) | конвергенція, інституційний термін |
| 7 | trader | торговець (Дир. 2005/29/ЄС, ст. 2; Регл. 2017/2394) | конвергенція, уніфікований родовий термін |
| 8 | institutional protection scheme | схема інституційного захисту, СІЗ (Дир. 2014/49/ЄС) | калькування scheme → схема, конфлікт із національним «система» |
| 9 | taxable person | оподатковувана особа (Дир. 2006/112/ЄС, ст. 9) | дивергенція з національним «платник податку» |
| 10 | unfair commercial practices | недобросовісні комерційні практики (Дир. 2005/29/ЄС) | двовісна дивергенція з національним «нечесна підприємницька практика» (Закон № 1023-XII) |

національним «ПДВ», унаслідок чого вертикальний і горизонтальний вектори діють співнапрямлено.

Найпереконливішим доказом того, що конвергенція є реальним процесом, а не лише аналітичною побудовою, слугує термін «статистична конфіденційність» (statistical confidentiality). Запроваджений перекладом Регламенту (ЄС) № 223/2009, він згодом дослівно ввійшов до національного Закону «Про офіційну статистику» 2022 року як легально визначений термін. Це показовий випадок завершеної міжсистемної конвергенції: відповідник, що виник у перекладі акта ЄС, мігрував у національне законодавство і став його органічною частиною. Поряд із ним стабілізувалася ціла родина статистичних термінів, зокрема «Європейська статистична система» (European Statistical System). Висловимо тезу, що саме статистика, а не значно старші галузі на кшталт банківського права, є нині зоною найвищої конвергенції, і причина цього не лінгвістична, а інституційна, адже національне статистичне законодавство було наново ухвалене вже з прямою орієнтацією на acquis.

Друга група прикладів виявляє розрив між векторами. Термін «оподатковувана особа» (taxable person), яким послуговується переклад Директиви 2006/112/ЄС, точно відтворює автономне поняття права ЄС, проте національне податкове законодавство оперує іншим терміном, «платник податку». Ще виразнішу картину дає галузь захисту прав споживачів: англомовний термін unfair commercial practices в офіційному перекладі Директиви 2005/29/ЄС постає як «недобросовісні комерційні практики», тоді як профільний національний Закон «Про захист прав споживачів» закріплює форму «нечесна підприємницька практика». Розбіжність тут пролягає за двома осями водночас, «недобросовісна» проти «нечесної» і «комерційна» проти «підприємницької», і повторює модель, описану вище на прикладі гарантування вкладів. Ми свідомо не кваліфікуємо такі випадки як вільну варіантність. За кожним вибором стоїть поняттєве рішення: «недобросовісна» апелює до антоніма добросовісності й до цивілістичної доктрини добросовісності, тоді як «нечесна» зміщує акцент у площину чесних звичаїв ділового обороту. Поки ці форми співіснують, конвергенцію в цьому сегменті не можна вважати досягнутою, а завдання перекладача полягає не в тому, щоб обрати «гарнішу» форму, а в тому, щоб зробити поняттєвий вибір прозорим і обґрунтованим.

Окремої уваги потребує механізм калькування, що наочно постає в межах однієї галузі й навіть одного акта. У перекладі Директиви 2014/49/ЄС англійське «scheme» послідовно відтворюється відповідником «схема»: маємо «схему гарантування депозитів» (deposit guarantee scheme) і «схему інституційного захисту» (institutional protection scheme). Така послідовність є внутрішньою перевагою перекладу акта, однак вона ж загострює конфлікт із горизонтальним вектором, адже національне законодавство в цій самій сфері послуговується словом «система». Парадокс полягає в тому, що бездоганна вертикальна послідовність, за якої scheme завжди стає «схемою», безпосередньо породжує горизонтальну дивергенцію «схема» проти «системи». Це, на нашу думку, спростовує і так спрощене ототожнення послідовності з конвергенцією: послідовність на одному векторі здатна поглиблювати розрив на іншому.

Нарешті, окремий тип становить одомашнення, за якого відповідник свідомо відходить від форми вихідного терміна задля прозорості. Технічну позначку «recast» у заголовку Директиви 2014/49/ЄС відтворено не транслітерацією і не калькою, а функційним відповідником «нова редакція», що повністю вписується в національну законодавчу традицію. Цей приклад показує, що конвергенція не вимагає формального уподібнення до вихідної мови: подеколи саме відхід від форми оригіналу краще забезпечує сумісність із цільовою терміносистемою.

**Висновки.** Проведений аналіз дозволяє кваліфікувати термінологічну конвергенцію як повноцінну перекладознавчу категорію. Її визначено як динамічний процес і вимірюваний результат зближення української правничої терміносистеми з терміносистемою права ЄС, що реалізується через переклад і виявляється у стабілізації відповідників, зменшенні невмотивованої варіантності та узгодженні поняттєвого змісту термінів між мовними версіями. Категорія спирається на міжнародну дискусію про конвергентні й дивергентні процеси в багатомовних терміносистемах та на вітчизняний прецедент термінологізації поняття конвергенції у градації ступенів інтерферентності,

від якої запропоноване розуміння відрізняється перенесенням поняття з рівня мовлення на рівень систем.

Конвергенція розгортається у двох площинах, міжмовній і внутрішньомовній, та відмежована від еквівалентності за ознакою динамічності, від термінологічної послідовності за масштабом, від інтерференції за ознакою керованості. Гармонізацію, уніфікацію і стандартизацію витлумачено не як рівнопорядкові процеси, а як три механізми конвергенції з різними рівнями дії. Аналіз прикладів з галузей фінансових послуг та захисту прав споживачів засвідчує двовекторність конвергенції українського євролекту і змінність її ступеня за галузями, а отже, потребу в корпусному вимірюванні. Оскільки формальна конвергенція не гарантує поняттєвої, її дослідження має поєднувати кількісні та якісні методи. Перспективу подальших розвідок становить емпіричне вимірювання ступеня конвергенції на матеріалі галузевих терміносистем і виявлення зон стійкої поняттєвої дивергенції.

***Література:***


1. Weinreich U. Languages in Contact: Findings and Problems. New York : Linguistic Circle of New York, 1953. 148 p.
2. Trudgill P. Dialects in Contact. Oxford : Blackwell, 1986. 174 p.
3. Sager J. C. A Practical Course in Terminology Processing. Amsterdam : John Benjamins, 1990. 254 p.
4. Biel Ł. Variation of legal terms in monolingual and multilingual contexts: Types, distribution, attitudes and causes. *Handbook of Terminology. Volume 3. Legal Terminology.* Amsterdam : John Benjamins, 2023b. P. 90–123.
5. Bajčić M. Terminological variation and conceptual divergence in EU law. *Handbook of Terminology. Volume 3. Legal Terminology* / eds. Ł. Biel, H. J. Kockaert. Amsterdam : John Benjamins, 2023. P. 271–288.
6. Muñoz Martín J., Valdivieso Blanco M. La terminología en las instituciones de la UE: de la fragmentación a la convergencia. *Entreculturas*. 2009. № 1. P. 365–383.
7. Prieto Ramos F. Translating legal terminology and phraseology: between inter-systemic incongruity and multilingual harmonization. *Perspectives*. 2021. Vol. 29, no. 2. P. 175–183.
8. Biel Ł. Lost in the Eurofog: The Textual Fit of Translated Law. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2014. 347 p.
9. Biel Ł. From national to supranational institutionalisation: a micro-diachronic study of the post-accession evolution of the Polish Eurolect. *Perspectives*. 2023a. Vol. 31, no. 4. P. 672-689.
10. Mori L. (ed.). Observing Eurolects. Corpus Analysis of Linguistic Variation in EU Law. Amsterdam : John Benjamins, 2018. 395 p.
11. Скрильник С. В. Ступені інтерферентності у художньому та нехудожньому перекладі : дис. … канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2012. 220 с.
12. Касяненко Д. С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Одеса, 2011. 259 с.
13. Тур О. М. Документознавча термінологія: проблеми уніфікації та стандартизації : монографія. Кременчук : Видавець Щербатих О. В., 2018. 301 с.
14. Гідора-Шишковська А. Л. Характерні риси євролекту як фахової мови. Одеський лінгвістичний вісник. 2015. Т. 5. С. 25–28.
15. Чеботарьова А. А. Переклад термінологізованої лексики в англомовному правовому євролекті (на матеріалі Угоди про асоціацію України з ЄС). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація».* 2018. Т. 4. С. 100–108.
16. Карабан В. І., Славова Л. Л. Українська мова та євролект як мовна пара в перекладі. Посібник з перекладу актів права ЄС українською мовою. Частина Б. 2024. С. 8–43.
17. Šarčević S. New Approach to Legal Translation. The Hague : Kluwer Law International, 1997. 308 p.
18. ISO 860:2007. Terminology work. Harmonization of concepts and terms. Geneva : International Organization for Standardization, 2007.
19. Joint practical guide of the European Parliament, the Council and the Commission for persons involved in the drafting of European Union legislation. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2015. 74 p.
20. Про затвердження Порядку здійснення перекладу на українську мову актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) ... : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.05.2023 № 451. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/451-2023-п
21. Бєль Л. Переклад офіційних документів ЄС: основи теорії та практики. Посібник з перекладу актів права ЄС українською мовою. Частина А. 2024. С. 59–81.
22. Case 283/81 Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v Ministry of Health. Judgment of the Court of 6 October 1982. European Court Reports. 1982. P. 3415.
23. Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/49/ЄС від 16 квітня 2014 року про схеми гарантування депозитів. OJ L 173. 12.06.2014. P. 149–178. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_050-14
24. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17
25. Директива Європейського Парламенту і Ради 2011/83/ЄС від 25 жовтня 2011 року про права споживачів. OJ L 304. 22.11.2011. P. 64–88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_023-11
26. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12
27. Про офіційну статистику : Закон України від 16.08.2022 № 2524-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20
28. Директива Європейського Парламенту і Ради 2005/29/ЄС від 11 травня 2005 року стосовно недобросовісних комерційних практик бізнесу щодо споживачів на внутрішньому ринку. OJ L 149. 11.06.2005. P. 22–39. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b43
29. Директива Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість. OJ L 347. 11.12.2006. P. 1–118. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928
30. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 223/2009 від 11 березня 2009 року про європейську статистику. OJ L 87. 31.03.2009. P. 164–173. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_030-09
31. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2017/2394 від 12 грудня 2017 року про співпрацю між національними органами, відповідальними за виконання законів про захист прав споживачів. OJ L 345. 27.12.2017. P. 1–26. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_035-17


**Kabanova S. Terminological convergence as a category of translation studies (based on the English-Ukrainian translation of EU legal acts)**

**Summary.** The article substantiates the status of terminological convergence as a category of translation studies, drawing on the material of the English-Ukrainian translation of EU legal acts. Convergence is defined as a dynamic process and, at the same time, a measurable result of the rapprochement between the Ukrainian legal terminology system and the terminology system of EU law, which is effected through translation and manifests itself in the stabilisation of English-Ukrainian equivalents, the reduction of unmotivated variation and the alignment of the conceptual

content of terms across language versions. The proposed category draws on the international discussion of convergent and divergent processes in multilingual terminology systems and on the domestic precedent of the terminologisation of the notion of convergence within the gradation of degrees of interference, from which the understanding put forward here differs in that it transfers the notion from the level of speech to the level of systems. It is shown that convergence unfolds on two interrelated planes, the interlingual and the intralingual, and it is delimited from adjacent notions: from equivalence by the feature of dynamism, from terminological consistency by scale, and from interference by the feature of controllability. It is proposed that harmonisation, unification and standardisation be regarded not as processes of the same order but as three mechanisms of convergence operating at different levels: conceptual, terminological and normative respectively. Drawing on examples from the fields of financial services and consumer protection, the paper demonstrates the two-vector nature of convergence in the Ukrainian Eurolect, in which the vertical vector orients the equivalent towards the autonomous concept of EU law, while the horizontal vector ensures compatibility with the national terminology system. The degree of convergence of the Ukrainian Eurolect is found to vary across fields, which calls for corpus-based measurement. It is argued that formal convergence does not guarantee conceptual convergence, and that its analysis must therefore combine quantitative and qualitative methods.

**Key words:** terminological convergence, translation of EU legal acts, Eurolect, harmonisation, unification, standardisation, terminological variation, conceptual divergence

Дата першого надходження статті до видання: 07.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 31.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 05.11.2026